

5. Η Εκκλησία οργανώνεται

ι. Οι χριστιανοί, πολίτες ενός άλλου κόσμου

Περιγραφή της πρωινής ευχαριστιακής σύναξης

Και κατά την λεγόμενη ημέρα του ηλίου –Κυριακή– συγκεντρώνονται όλοι, όσοι κατοικούν στις πόλεις ή στην ύπαιθρο, και διαβάζονται τα απομνημονεύματα των αποστόλων ή τα συγγράμματα των προφητών, μέχρις ότου είναι δυνατό. Έπειτα, όταν σταματήσει εκείνος που διαβάζει, ο προϊστάμενος με λόγια συμβουλεύει και προσκαλεί να μιμηθούν όλοι αυτά τα καλά. Έπειτα σηκωνόμαστε όλοι μαζί και προσευχόμαστε και, όπως προαναφέραμε, όταν σταματήσουμε την προσευχή, προσφέρεται ψωμί και κρασί με νερό και ο προϊστάμενος και πάλι απευθύνει προσευχές και ευχαριστίες, με όση δύναμη έχει, και ο λαός συμμετέχει λέγοντας «Αμήν» και ακολουθεί η διάδοση και η μετάληψη στον καθένα αυτών για τα οποία ευχαριστήσαμε και σε αυτούς που δεν ήταν παρόντες στέλνονται μέσω των διακόνων.

Ιουστίνος, Α' Απολογία.

Οι Χριστιανοί δεν ξεχωρίζουν από τους άλλους ανθρώπους στην γλώσσα ομιλίας, ούτε στις συνήθειες. Ούτε κατοικούν σε δικές τους ξεχωριστές πόλεις, ούτε χρησιμοποιούν κάποια γλωσσική διάλεκτο διαφορετική, ούτε ζουν με «περίεργο» τρόπο! Δεν έχουν επινοήσει κάποιο «παράξενο» τρόπο ζωής στηριγμένοι στην ανθρώπινη περιέργεια, ούτε και προϊστάμενοι, όπως μερικοί, μιας ανθρώπινης διδασκαλίας. Κατοικούν σε ελληνικές ή βαρβαρικές πόλεις, όπως συνέπεσε ο καθένας, και διαβιούν με τις τοπικές συνήθειες και τον τρόπο ενδυμασίας και τροφής του κάθε τόπου, ενώ συγχρόνως γίνεται φανερή η θαυμαστή και αξιοπρόσεκτη συμπεριφορά τους. [...] Αγαπούν τους πάντες έστω κι αν διώκονται από όλους. Αγνοούνται και κατακρίνονται από πολλούς, φονεύονται αλλά «ζωοποιούνται». Γίνονται φτωχοί από πεποίθηση και «πλουτίζουν» τους άλλους. Στερούνται σχεδόν των πάντων, αλλά δίνουν σε όλους. Περιφρονούνται από τους ανθρώπους, αλλά γίνεται δόξα γι' αυτούς η περιφρόνηση. Συκοφαντούνται αλλά δικαιώνονται. Χλευάζονται και αυτοί ευλογούν. Υβρίζονται και τιμούν. Ενώ κάνουν το καλό, τιμωρούνται ως κακοί· όταν όμως τιμωρούνται χαίρουν, γιατί έτσι αποκτούν την «έν Χριστῶ» ζωή. Οι Ιουδαίοι τούς πολεμούν ως αλλόφυλους και οι ειδωλολάτρες τούς διώκουν, και αυτοί που τους μισούν δεν μπορούν να προσδιορίσουν την αιτία της έχθρας τους. Ζουν στην δική τους ο καθένας πατρίδα αλλά ως πάροικοι. Μετέχουν σε όλα τα κοινά ως πολίτες και υπομένουν τα πάντα, όμως σαν να ήσαν ξένοι. Η ξενιτειά είναι πατρίδα τους και η πατρίδα τους ξενιτειά. Να το πω απλά: Ό,τι είναι για το σώμα η ψυχή, είναι και για τον κόσμο οι Χριστιανοί. Όπως είναι διάχυτη σ' όλο το σώμα η ψυχή, με τον ίδιο τρόπο είναι και οι Χριστιανοί στον κόσμο. Κατοικεί στο σώμα η ψυχή αλλά δεν είναι στοιχείο του σώματος· και οι Χριστιανοί κατοικούν στον κόσμο αλλά δεν είναι του κόσμου.

Επιστολή προς Διόγνητον.

Μεταφρασμένο κείμενο που αντλήθηκε από την παρακάτω διαδικτυακή πηγή:
<http://orthodoxfathers.com/logos/Epistoli-Diogniton>

Η ζωή στις πρώτες κοινότητες

Όλοι όσοι πίστεψαν είχαν μία καρδιά και μία ψυχή. Κανείς δεν θεωρούσε ότι κάτι από τα υπάρχοντά του ήταν δικό του, αλλά όλα τα είχαν κοινά. Οι απόστολοι κήρυτταν και βεβαίωναν με μεγάλη πειστικότητα ότι ο Κύριος Ιησούς αναστήθηκε. Και ο Θεός έδινε σε όλους πλούσια τη χάρη του. Δεν υπήρχε κανείς ανάμεσά τους που να στερείται τα απαραίτητα. Γιατί όσοι είχαν χωράφια ή σπίτια τα πουλούσαν, και έφερναν το αντίτιμο αυτών που πουλούσαν και το έθεταν στη διάθεση των αποστόλων. Από αυτό δινόταν στον καθένα ανάλογα με τις ανάγκες του. Έτσι έκανε και ο Ιωσήφ, ένας λευίτης από την Κύπρο, που οι απόστολοι τον ονόμασαν Βαρνάβα, όνομα που μεταφράζεται «ο άνθρωπος της παρηγοριάς». Αυτός είχε ένα χωράφι, το πούλησε και έφερε τα χρήματα και τα έθεσε στη διάθεση των αποστόλων.

Πράξ 4, 32-37

Αν μετέχετε στο ίδιο πνεύμα, αν έχετε έλεος και στοργή, τότε γεμίστε την καρδιά μου με χαρά ζώντας με ομόνοια, έχοντας την ίδια αγάπη μεταξύ σας, έχοντας όλοι μια ψυχή, ένα φρόνημα. Μην κάνετε τίποτα από ανταγωνισμό ή από ματαιοδοξία, αλλά με ταπεινοφροσύνη ως θεωρεί ο καθένας ανώτερό του τον άλλο. Ας μη φροντίζει ο καθένας μόνο για ό,τι ενδιαφέρει τον ίδιο, αλλά και για ό,τι ωφελεί τους άλλους. Να υπάρχει μεταξύ σας το ίδιο φρόνημα που είχε κι ο Ιησούς Χριστός, ο οποίος, αν και ήταν Θεός, [...] τα απαρνήθηκε όλα, πήρε μορφή δούλου κι έγινε άνθρωπος· και όντας πραγματικός άνθρωπος, ταπεινώθηκε θεληματικά υπακούοντας μέχρι θανάτου, και μάλιστα θανάτου σταυρικού.

Φιλ 2, 1-8

ii. Κλήρος και λαός

Κείμενα από την Καινή Διαθήκη για τον κλήρο

Ο επίσκοπος, ως διαχειριστής του Θεού, πρέπει να είναι αδιάβλητος· να μην είναι υπεροπτικός, ευέξαπτος, μέθυσος, φιλόνικος και να μην επιδιώκει αθέμιτα κέρδη. Αντίθετα, πρέπει να είναι φιλόξενος, να αγαπάει το καλό, να είναι συνετός, δίκαιος, ευσεβής, να κυριαρχεί στον εαυτό του· να είναι προσηλωμένος στο κήρυγμα που συμφωνεί με τη διδαχή που μας παραδόθηκε και συνεπώς είναι αξιόπιστο· έτσι θα μπορεί και να καθοδηγεί σύμφωνα με τη σωστή διδασκαλία και να ελέγχει όσους είναι αντίθετοι σε αυτήν.

Τίτ 1, 7-9

Το ίδιο και οι διάκονοι πρέπει να είναι σεμνοί, όχι διπρόσωποι, να μην έχουν το νου τους στο πολύ κρασί ούτε στο άνομο κέρδος· να κρατούν με καθαρή συνείδηση την πίστη που αποκάλυψε ο Θεός. Κι αυτοί όμως πρέπει πρώτα να δοκιμάζονται και όταν βρεθεί ότι δεν τους κατηγορεί κανείς, τότε μόνο να γίνονται διάκονοι. Το ίδιο και οι γυναίκες (εννοεί τις διακόνισσες) πρέπει να είναι σεμνές, να μην κακολογούν, να είναι προσεκτικές, άξιες εμπιστοσύνης σε όλα.

Α΄ Τιμ 3, 8-11

Ο επίσκοπος κατά την άσκηση της εξουσίας του καθοδηγείται από τον χριστιανικό νόμο της αγάπης. Δεν είναι κάποιος τύραννος, αλλά ο πατέρας του ποιμνίου του. Το κύρος που διαθέτει είναι ουσιαστικά το κύρος που διαθέτει η Εκκλησία. Όσα μεγάλα κι αν είναι τα προνόμια του επισκόπου, δεν είναι κάποιος που έχει τοποθετηθεί πάνω από την Εκκλησία, αλλά είναι αυτός που κατέχει ένα αξίωμα μέσα στην Εκκλησία. Επίσκοπος και λαός αποτελούν μια οργανική ενότητα, και κανείς δεν μπορεί να νοηθεί χωρία από τον άλλο. Χωρίς επισκόπους δεν μπορεί να υπάρξει Ορθόδοξος λαός, αλλά και χωρίς Ορθόδοξο λαό δεν μπορεί να υπάρξει αληθινός επίσκοπος.

Κάλλιστος Ware (Ορθόδοξος Βρετανός Επίσκοπος Διοκλείας), *Η Ορθόδοξη Εκκλησία*.

Χαρίσματα στην υπηρεσία της κοινότητας

Οι χριστιανικές κοινότητες οργανώθηκαν από πολύ νωρίς. Σε κάθε τοπική Εκκλησία, εκτός από τον λαό (λαϊκούς), υπήρχαν ο **επίσκοπος**, οι **πρεσβύτεροι** και οι **διάκονοι** που είχαν την ευθύνη της και αποτελούσαν τον κλήρο. Ο επίσκοπος εκλεγόταν από τον **κλήρο**. Το έργο των κληρικών ήταν να τελούν τη Θεία Ευχαριστία και τα μυστήρια (λειτουργοί), να διδάσκουν τον λόγο του Θεού (διδάσκαλοι) και να φροντίζουν την πνευματική προκοπή των πιστών (ποιμένες). Κλήρος και λαός λειτουργούσαν ως ενιαίο σώμα και το κάθε μέλος ενεργούσε σύμφωνα με το χάρισμά του. Οι κληρικοί εκλέγονταν από τις κοινότητές τους και μπορούσαν να είναι έγγαμοι.

Από τον 3ο αι. μ.Χ., οι επίσκοποι των μεγαλύτερων πόλεων ονομάστηκαν «μητροπολίτες», επίσκοποι δηλαδή της μητροπόλεως, της πρωτεύουσας μιας ρωμαϊκής επαρχίας. Από τον 5ο αι. μ.Χ., οι μητροπολίτες κάποιων πόλεων που ήταν σπουδαία κέντρα του Ρωμαϊκού κράτους ονομάστηκαν «πατριάρχες». Οι πόλεις αυτές που έγιναν και μεγάλα κέντρα του Χριστιανισμού ήταν η **Ρώμη**, η **Κωνσταντινούπολη**, η **Αλεξάνδρεια**, η **Αντιόχεια** και τα **Ιεροσόλυμα**.

iii. Κοινοβιακός μοναχισμός. Η πνευματική πολιτεία της ερήμου

Από τον 4^ο αιώνα, όταν άρχισε να εξαπλώνεται ραγδαία ο Χριστιανισμός σε ολόκληρη την αυτοκρατορία, μεγάλες ομάδες πληθυσμού βαπτίζονται, χωρίς όμως να συμμερίζονται πλήρως το χριστιανικό πνεύμα και τον τρόπο ζωής των πρώτων χριστιανών. Αυτό είχε ως αποτέλεσμα πολλοί πιστοί να εγκαταλείπουν τον κόσμο και να αναχωρούν σε ερημικούς τόπους, για να αφιερωθούν στην προσευχή και να ζήσουν την αυθεντική χριστιανική ζωή. Αυτοί ονομάστηκαν **αναχωρητές** ή **ερημίτες**. Έτσι γεννήθηκε ο μοναχισμός, ως κίνημα διαμαρτυρίας προς το κοσμικό φρόνημα που φαινόταν ότι άρχισε να εισβάλλει στην Εκκλησία μετά την αναγνώριση του Χριστιανισμού ως επίσημης θρησκείας.

Από πολύ νωρίς στους κύκλους των αναχωρητών έγινε κατανοητό ότι δεν μπορεί κανείς να προσεγγίσει τον Θεό ερήμην του πλησίον. Αυτό οδήγησε στην κοινοβιακή μορφή του μοναχισμού. Ο Παχώμιος ήταν ο πρώτος που ίδρυσε στην Αίγυπτο μοναστήρια, όπως τα γνωρίζουμε σήμερα. Στη συνέχεια, ο Μέγας Βασίλειος θεμελίωσε το κοινοβιακό σύστημα και καθόρισε τις βασικές αρχές του. Μεταξύ άλλων, όρισε ως προϋποθέσεις της μοναχικής ζωής την εγκράτεια, την υπακοή και την ακτημοσύνη. Επιπλέον, παρακινούσε τα μοναστήρια να φροντίζουν τους αρρώστους και τους φτωχούς, να ιδρύουν νοσοκομεία και ορφανοτροφεία, υπηρετώντας έτσι το καλό όλης της κοινωνίας. Η αγάπη του μοναχού απευθυνόταν σε κάθε άνθρωπο, κάτι που το βλέπουμε κυρίως στους μοναστικούς κανόνες για τη φιλοξενία. Έτσι, οι γέροντες της ερήμου προσκυνούσαν τους επισκέπτες τους, αναγνωρίζοντας στο πρόσωπο κάθε ξένου και φτωχού τον ίδιο τον Θεό, ενώ οι αδελφοί του Παχώμιου έπλεναν τα πόδια των επισκεπτών.

Εορταστική τράπεζα Ιεράς Μονής Ιβήρων για τη γιορτή των Θεοφανείων (Φωτ. Σταύρος Καλαφάτης)

Ο Μέγας Βασίλειος για το κοινόβιο

Ονομάζω λοιπόν εγώ το κοινόβιο τελειότατη μορφή κοινωνικής συμβίωσης, μέσα στην οποία δεν υπάρχει ο θεσμός της ιδιοκτησίας, δεν υπάρχουν διαφωνίες· επίσης κάθε αναταραχή και φιλονικία και έριδες βρίσκονται μακριά. Μέσα σ' αυτή την κοινωνία είναι όλα κοινά: κοινός είναι ο Θεός, κοινή η προσφορά και επιδίωξη της αρετής, κοινή η σωτηρία, κοινοί οι πνευματικοί αγώνες, κοινοί οι πόνοι, κοινοί οι στέφανοι, ένας είναι οι πολλοί, και ο ένας δεν είναι μόνος αλλά μαζί με πολλούς. Ποια άλλη πολιτεία υπάρχει ισάξιά της; Τι υπάρχει περισσότερο ευτυχισμένο; Τι είναι τελειότερο από την επικοινωνία και την ένωση; Τι είναι θελκτικότερο από την ταύτιση των χαρακτήρων και των ψυχών; Άνθρωποι που ξεκίνησαν από διαφορετικά μέρη και χώρες, ταυτίστηκαν με τόση ακρίβεια, ώστε να είναι κατά κάποιον τρόπο μία ψυχή σε πολλά σώματα και τα πολλά σώματα να παρουσιάζονται ως όργανα μίας ψυχής. Ο άρρωστος σωματικά έχει πολλούς να συμπάσχουν μαζί του. Ο άρρωστος και εξαντλημένος ψυχικά έχει πολλούς που τον θεραπεύουν και με τη βοήθειά τους τον ανορθώνουν.

Μ. Βασίλειος, *Ασκητικά διατάξεις*.

Ι. Μ. Ξενοφώντος, Άγιον Όρος

Ο Άγιος Εφραίμ ο Σύρος (306 μ.Χ. - 373 μ.Χ.)

Ο Εφραίμ ήταν ένας ασκητής που γεννήθηκε στη Νίσιβι και μόνασε στην Έδεσσα της Μεσοποταμίας. Παρά τη σκληρότητα της ασκητικής ζωής του, ήταν πάντοτε τρυφερός στις σχέσεις του με τους άλλους. Ακόμα και στις προτροπές του για μετάνοια δεν καταγγέλλει τους αμαρτωλούς, αλλά προσπαθεί να μαλακώσει τις καρδιές τους και να συγκινήσει τις ψυχές τους.

Η κοίμηση του Αγίου Εφραίμ του Σύρου, Α. Παβίας (16^{ος} αι.)

Ενώ λοιπόν ζούσε πάντα ησυχαστικά και στήριζε όσους έρχονταν σ' αυτόν για πολλά χρόνια, αργότερα βγήκε από το κελί του για την εξής αιτία. Όταν έπεσε μεγάλη πείνα στην Έδεσσα, επειδή συμπόνεσε την ύπαιθρο που χανόταν, πήγε στους πλούσιους και τους λέει: «Γιατί δεν ελεείτε τους ανθρώπους που πεθαίνουν, αλλά αφήνετε τα πλούτη σας να σαπίζουν προς κατάκριση των ψυχών σας;». Αφού σκέφτηκαν λοιπόν του λένε: «Δεν μπορούμε να εμπιστευτούμε κανένα να υπηρετήσει τους πεινασμένους· γιατί όλοι εκμεταλλεύονται την κατάσταση». Τους λέει: «Εγώ πώς σας φαίνομαι;». Του λένε: «Σε ξέρουμε για άνθρωπο του Θεού».

«Λοιπόν», τους λέει, «εμπιστευτείτε με· ορίστε, για σας χειροτονώ τον εαυτό μου ξενοδόχο». Και αφού πήρε χρήματα και έκλεισε τις στοές, και έστησε περίπου τριακόσιες κλίνες, νοσοκομούσε τους πεινασμένους, θάβοντας όσους πέθαιναν, υπηρετώντας όσους είχαν ελπίδα ζωής, και γενικά παρέχοντας καθημερινά φιλοξενία και κάθε άλλη υπηρεσία, από αυτά που του έδιναν, σε όλους όσους έρχονταν στην πόλη λόγω της πείνας. Όταν πέρασε λοιπόν ένας χρόνος και ξαναγύρισε η αφθονία των αγαθών και όλοι γύριζαν σπίτι τους, αυτός μη έχοντας με τι να ασχοληθεί, κλείστηκε στο κελί του.

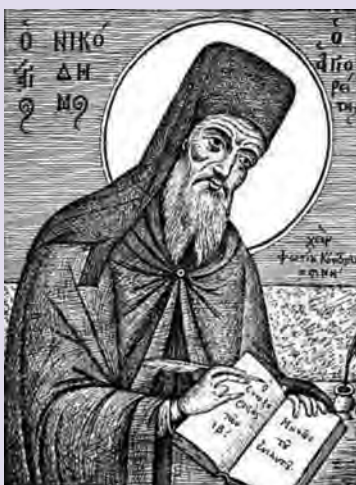
Παλλάδιος, *Λαυσαϊκή ιστορία*.

Άγιος Νικόδημος ο Αγιορείτης (1748-1809)

Γεννήθηκε στη Νάξο και σπούδασε θεολογία στη Σμύρνη. Η μόρφωσή του, ωστόσο, περιελάμβανε και φιλοσοφικές, οικονομικές, ιατρικές και αστρονομικές γνώσεις. Χειριζόταν εξαιρετικά την ελληνική γλώσσα και γνώριζε γαλλικά, ιταλικά και λατινικά. Μόνασε στο Άγιο Όρος για 35 περίπου χρόνια. Αλληλογραφούσε με πολλούς λογίους της εποχής του και έγραψε πολλά βιβλία.

Από τους λόγους του Αγίου Νικοδήμου του Αγιορείτη

Άραγε, δεν είναι αξιοθρήνητο να βλέπει κανείς τόσους και τόσους αδελφούς να έχουν αφή-

Ο Άγ. Νικόδημος
(Φώτης Κόντογλου)

σει τον κόσμο και να κατοικούν σε βουνά και σε σπηλιές για να σώσουν την ψυχή τους, να χύνουν ματωμένους ιδρώτες, να αγωνίζονται εντατικά με νηστείες, αγρυπνίες, κακοπάθειες, βαρυφορτωμένοι για να μεταφέρουν τις προμήθειες και το νερό τους, να πεζοπορούν σε δύσβατους τόπους και σε μονοπάτια σύρριζα σε γκρεμούς και, παρ' όλα αυτά, να τους βλέπει κανείς να τρέφουν στην καρδιά τους ένα φαρμακερό φίδι, δηλαδή το μίσος κατά των αδελφών τους; [...] Αδελφοί και πατέρες, αν δεν ξεριζώσετε το μίσος από την καρδιά σας και δεν φυτέψετε εκεί την αγάπη, και αν δεν πάψετε να δυσφημείτε τους αδελφούς σας, να το ξέρετε –και συγχωρήστε μου την τόλμη– ότι μάταια κατοικείτε στα όρη και στα βουνά. Μάταιοι είναι όλοι οι ασκητικοί αγώνες, οι κόποι και οι ιδρώτες σας.

Νικόδημος ο Αγιορείτης, *Ομολογία πίστεως, ήτοι απολογία δικαιοσύνης*.

Το πραγματικό χάρισμα του μοναχού

[...] δεν χωρίζουν δικαίους από αδίκους. Όλους τούς θεωρούν δικαίους και καθάρους. Δεν θεωρούν άλλους δικούς τους, καλούς, και άλλους ξένους. Πιο πολύ θεωρούν δικούς τους και οικείους τους ξένους, τους χαμένους και βασανισμένους, γιατί και τον ίδιο τον εαυτό τους τον θεωρούν χαμένο και ανάξιο. Μιμούνται αληθινά τον καλό ποιμένα, που «ήρθε να ζητήσει και να σώσει το χαμένο πρόβατο» (Λκ 19, 10).

Αρχμ. Βασίλειος Γοντικάκης,
Φῶς Χριστοῦ φαίνει πᾶσι.

Άθως, Τα χρώματα της πίστης
(φωτ. Σταύρος Καλαφάτης)

Στις κορυφές των βράχων, Μετέωρα (φωτ. Κ. Μπαλάφας)

Ερωτήσεις - Προτάσεις για εργασίες και δραστηριότητες στην τάξη

1. Εξηγήστε τη φράση: «χωρίς τη σύναξη της Ευχαριστίας δεν μπορεί να λειτουργεί η Εκκλησία».
2. Περιγράψτε με μια φράση το βασικό χαρακτηριστικό στοιχείο της Εκκλησίας που εκφράζουν τα κείμενα της Καινής Διαθήκης, τα οποία παρατίθενται στη διδακτική αυτή ενότητα.
3. Εξηγήστε ποιος και γιατί προβάλλεται ως πρότυπο της χριστιανικής ζωής από τον Παύλο.
4. Αφού διαβάσετε το κείμενο των Πράξεων, επινοήστε σε συνεργασία με τον/την διπλανό/ή σας έναν μικρό διάλογο μεταξύ των Αποστόλων και του Βαρνάβα, καθώς αυτός παραδίδει τα χρήματά του στην τοπική εκκλησία.
5. Σε συνεργασία με τον/την διπλανό/ή σας, υπογραμμίστε στα παραπάνω κείμενα λέξεις ή φράσεις που παρουσιάζουν τον ρόλο των κληρικών. Ποιο χάρισμα αναδεικνύουν ως βασικό για έναν κληρικό και γιατί;
6. Σε συνεργασία με τον/τον διπλανό/ή σας, υπογραμμίστε στο κείμενο του Καλλίστου Ware τη φράση που δείχνει πώς εννοείται η εξουσία του επισκόπου. Συζητήστε πάνω σε αυτό.
7. Εξηγήστε την έννοια του όρου «ποιμένας» ανατρέχοντας στην παραβολή του Καλού Ποιμένα (Λκ 15, 3-7).
8. Μετά από όσα διαβάσατε και συζητήσατε για τις εξελίξεις μετά την επισημοποίηση του Χριστιανισμού. Ποια χαρακτηριστικά της ζωής της πρώτης Εκκλησίας προσπαθούν να διασώσουν οι μοναχοί;
9. Χωριστείτε σε μικρές ομάδες και προσπαθήστε να δραματοποιήσετε τη σκηνή της συνάντησης του Εφραίμ του Σύρου με τους πλούσιους της Έδεσσας, στηριζόμενοι στο κείμενο από τη *Λαυσαϊκή ιστορία*. Εμπλουτίστε τη σκηνή και με άλλα στοιχεία που θα επινοήσετε ως ομάδα. Στην ολομέλεια μετά την παρουσίαση των σκηνών, συζητήστε για την προσφορά αγάπης προς τον συνάνθρωπο, όπως την είδατε να φανερώνεται στις δραματοποιημένες σκηνές.
10. Διαβάστε προσεκτικά το κείμενο του αρχιμ. Βασιλείου Γοντικάκη και συσχετίστε το με τα λόγια του Αποστόλου Παύλου: «κι αν έχω της προφητείας το χάρισμα κι όλα κατέχω τα μυστήρια και όλη τη γνώση, κι αν έχω όλη την πίστη, έτσι ώστε να μετακινώ βουνά, αλλά δεν έχω αγάπη, είμαι ένα τίποτα» (Α΄ Κορ. 13,2). Σε συνεργασία με τον/την διπλανό/ή σας προσπαθήστε να εξηγήσετε γιατί η χωρίς όρια αγάπη είναι η σπουδαιότερη αρετή για έναν μοναχό.